

De Vriendenkring

Maandblad van het Religieus Genootschap der Vrienden (Quakers)

Website: www.Quakers.nu; 90e jaargang nr. 7, juli/augustus. 2019.

Vredespelgrimage mei 2014 Colthouse Engeland

De Vriendenkring

ISSN: 0167 – 3807

Maandblad van het Religieus Genootschap der Vrienden (Quakers)

Abonnementsprijs:

Nederland

€30,00 per jaar

Europa en Wereldwijd

€45,00 per jaar

Email abonnement (PDF)

€5,00 per jaar

Deze Vriendenkring is gedrukt op milieuvriendelijk papier met deze drie certificaten

Helaas hebben we per 1 jan. 2019 de abonnementsprijs moeten verhogen.

Bankrekening: (IBAN) **NL65 TRIO 0212 3772 64** t.n.v. Religieus Genootschap der Vrienden Quakers te Amsterdam met vermelding van 'Abonnement De Vriendenkring'. Voor buitenland: (BIC) TRIONL2U

Nieuwe abonnees, adreswijzigingen en betalingen email:

vriendenkringredactie@gmail.com

Redactieleden:

Eindredactie:
Zwolle,

Sytse Tjallingii, Van Nispensingel 5, 8016 LM,
tel. 038-4608461/06-40030923.

Email: vriendenkringredactie@gmail.com,

Schrijver:

Hylkia Nieuwerth

Redactielid/leden:

Els Ramaker en Joke Hofman

Correctie:

Hylkia Nieuwerth en Frieda Oudakker

Voor abonnees met gezichts- of leesproblemen was er een gesproken versie van De Vriendenkring. Als je hier behoefte aan hebt neem dan contact op met de redactie.

Kopij voor De Vriendenkring is heel erg welkom voor de 15^e van iedere maand! (Tenzij anders afgesproken).

De Vriendenkring staat in kleur op de website, waar je nog een schat aan aanvullende en actuele informatie over de Quakers vindt.

Bezoek daarom geregeld de Quaker website:

www.Quakers.nu (je wordt doorgeschakeld naar het blog waar ook de Vriendenkringen staan)

De Nederlandse Quakers hebben twee Facebookaccounts:

Quakers Nederlandse Jaarvergadering (openbaar)

Nederlandse Jaarvergadering (besloten, wil je lid worden mail dan naar de redactie: vriendenkringredactie@gmail.com)

In dit nummer:

Van de redactie.....	4
Gelijk Zijn: eronder noch erboven	5
Afscheid van Jos van der Sande	6
Reiny Struik (Deel 2)	8
Beter of beter af.....	12
De Landelijke Commissie van de Quakers	13
Oproep van de Archiefcommissie	13
Vredespelgrimage	14
Adeline Salomé Finkelstein	15
De Britse Jaarlijkse vergadering	19
Vegetarisme bij de Quakers	24
Vertrouwen in de politici	26
Jan de Hartog (2).....	27
De Nieuwe Quaker Website.....	30
Nieuws uit Quakerhuis Brussel.....	31
Het Broederschapshuis te Bilthoven	33
Ontluikende identiteit.....	36
Vrienden in het hele land	38
Waar zijn Quakerbijeenkomsten?	39
Quakers tegen haat tegen	40

KloosterBoerderijFestival
bezieling voor idealisten

een plek om te...

...bidden: ons laten inspireren door Jezus, kloosterritme, stilte

...vieren: samen lokaal eten, kampvuur, goed gezelschap, muziek, genieten van de natuur

...werken: met onze handen in de aarde, boerderijwerk, ons eigen eten oogsten

...denken: uitgedaagd worden door Jezus' woorden, uitwisselen over omgaan met onrecht

9 t/m 16 augustus | Abdij Koningshoeven bij Tilburg
 Info & opgave: www.kloosterboerderijfestival.nl

KloosterBoerderijFestival
bezieling voor idealisten

Getijden:

7:30 Ochtendgebed, ontbijt

Werken in en om het klooster (in de bakkerij/ kaasmakerij, chocolademakerij, boerderij, tuin etc)

12:30 Middaggebed, lunch

Thema workshops, creativiteit, spontane plannen, samen doorpraten.

20:30 Avondgebed

Kampvuur, muziek of films

Ben je op zoek naar de combi:
 duurzaamheid, gerechtigheid en geloof?

Locatie

Abdy Koningshoeven (bij Tilburg)

Wat kost het?
 €20-€30 voor een etmaal.
 €155 voor de hele week.
(incl. prijsje)

www.kloosterboerderijfestival.nl
info@kloosterboerderijfestival.nl

Van de redactie

Op het moment dat ik dit schrijf is er weer dreiging van een oorlog tussen de VS en Iran. Ondertussen gaan de oorlogen in Jemen, Afghanistan, Mexico en Syrië met meer dan 10.000 doden in één jaar gewoon door. Daarnaast zijn er nog vele andere oorlogen met minder doden maar met veel vluchtelingen. 71 miljoen vluchtelingen zijn het gevolg. Quakers hebben vanaf het begin zich sterk voor de vrede in tegen bewapening ingezet en doen dat steeds weer.

Wij zijn net terug van een reis door Servië, Kroatië en vooral Bosnië. Tijdens deze boeiende reis hebben we verscheidene mensen ontmoet die zich inzetten voor de vrede door mensen van de bevolkingsgroepen die in de oorlogen tegen elkaar gevochten hebben met elkaar te verbinden. We zochten ook Charles Tauber op, een Quaker die zich al meer dan twintig jaar als traumatherapeut inzet in Vukovar. We ontmoetten bij de grotten van Bijambare, zo'n 55 km boven Sarajevo, behalve enkele klassen schoolkinderen ook een man van 85 jaar. Hij vertelde dat zijn vrouw in de oorlog van 1992-1995 door een sluipschutter in koele bloedde door het hoofd werd doodgeschoten. In het genocide museum in Sarajevo zien we de vreselijke beelden van deze oorlog (met oa Srebrenica) en ook van de Kosovo-oorlog (1998-1998). Voortdurend komt de vraag omhoog, hoe voorkomen we een volgende oorlog? Hoe creëren we veiligheid en geluk voor iedereen? Onze tweedaagse training in Sombor, de Voivodina, het noordelijke stuk van Servië, had als titel 'van angst naar moed.' En dan wel de moed om te zien dat er een positieve intentie is ook in de ander. Je kunt daarmee de basis leggen voor een vredelievende oplossing van conflicten. Daar zit ook de diepere spirituele dimensie in van het respect voor dat van God in ieder mens.

In deze Vriendenkring kun je veel hierover lezen. Quakers die in het verleden vanuit deze spirituele verbondenheid zich hebben ingezet voor de Vrede in kleine en grote kring. Maar ook hoe in het heden mensen zich inzetten om in eigen kring en ver daarbuiten voor mensen in de verdrukking op komen. Die verbondenheid voelen we niet alleen met mensen, maar ook met dieren. Daarover gaat het artikel over vegetarisme bij de Quakers, niet als ideologie maar als een levenswijze om met respect naar iedere vorm van leven met de wonderen van alles om ons heen.

Even een kleine impressie van onze nieuwe website, die nog in opbouw is, geeft aan in welke richting we als Nederlandse Quakers bewegen om ons te presenteren naar binnen en naar buit. Neem even een kijkje op <https://quakers.nu>.

Veel inspiratie toegewenst bij het lezen van deze veelzijdige Vriendenkring voor de maand Juli en Augustus.

Sytse Tjallingii

Gelijk Zijn: eronder noch erboven

Door Oscar Jansen

Tijdens de hap-stil-snap avond op 19 juni in Zwolle las ik een stukje voor uit het boek ‘Van God houden als van niemand’ (ISBN 9025951864). In dit prachtige boekje zijn 20 preken beschreven van Meester Eckhart (een mysticus die leefde van ± 1260 tot 1328).

Na de heerlijke bloemkoolsoep van Marlies en de Stilte las ik het volgende voor:

*“je moet god niet als buiten jezelf opvatten,
maar als je eigenste
en als wat in jou is.
god en ik, wij zijn één.”*

Er volgde een prachtig gesprek uit de Stilte waarin ik me uitgenodigd voelde om nog één, mij diep ontroerend, inzicht van Eckhart te delen: “Toen God de mens schiep, schiep hij de vrouw uit de zijde van de man *opdat zij aan hem gelijk zou zijn*. Hij schiep haar niet uit het hoofd, noch uit de voeten, opdat zij onder noch boven hem zou staan maar gelijk zou staan. Zo moet ook de gerechte ziel gelijk bij God zijn en naast God, helemaal gelijk, eronder, noch erboven.” Tranen stroomden over mijn wangen tijdens het (voor)lezen van deze tekst. Diep geraakt.

Door deze en andere uitspraken werd Eckhart uiteindelijk gezien als een ketter. Wat diepe wijsheid als niet vermag.

Afscheid van Jos van der Sande

22 december 1927 – 28 april 2019

Door Frieda Oudakker

Op 28 april overleed Jos van der Sande. Zij was als attender van de Deventer groep jarenlang een persoonlijkheid in onze samenkomsten. In de wijdingssamenkomsten was ze altijd rustig en aanwezig en op andere momenten bracht ze heel eigen invalshoeken naar voren. De laatste jaren hadden we onze gespreksavonden bij Jos thuis. 's Avonds nog weggaan werd steeds moeilijker voor haar. Totdat ze ook dat niet meer aankon. De stille wijdingssamenkomsten bezocht ze toen ook al een tijd niet meer.

We hebben een mooie herdenkingsdienst gehouden. Na de teksten, die gekozen waren als herinnering aan Jos en het lied dat we zongen, ervoeren we een gemeenschappelijke stilte waarin zij heel dichtbij voelde.

Wie Jos was lazen we ineens in een lange mail die zij eens schreef n.a.v. onze gespreksgroep. Gedeeltes daaruit vind je hieronder. Haar eigenheid spreekt er duidelijk uit.

“In onze gespreksgroep hoor ik het woord God nogal eens. Bij mij prikt dan een oude pijn. De god die mij heette te verblijden, was voor mij moeilijk te verteren. Hij had weliswaar prachtige dingen gemaakt Hij had zelfs een aards paradijs gemaakt, om daar de eerste mensen te laten wonen. Maar waarom had ie de boom van kennis geplant, waar ze niet van mochten eten? En hoe zat dat nou, dat er opeens engelen waren waar rebelse duivels uit konden groeien? Ik moest leren dat god eeuwig en onveranderlijk was en almachtig, alwetend en alom tegenwoordig. Dat hij oneindig heilig, rechtvaardig, barmhartig en liefderijk was. Maar ik vond hem een man die de baas wilde spelen met die kennisboom. Hij liet de ongehoorzame mensen met vlammende zwaarden verjagen. Adam moest gaan jagen en vissen en Eva moest voor straf met heel veel pijn kinderen krijgen. Ik kon het allemaal niet rijmen met oneindig liefderijk en barmhartig. Van de oudtestamentische god heb ik nooit kunnen houden, integendeel, ik had een hekel aan hem. Hij was verpletterend. Ik was verplicht meer van hem te houden dan van ons hondje,

mijn moeder en mijn grootmoeder. Dat kon ik niet en ik voelde mij schuldig en dus ongelukkig. Ik mocht ook alles vragen, maar kreeg nooit antwoorden. Van mij werden offertjes gevraagd: zelf de kleinste stukjes nemen, op de harde kerkbankjes knielen. Toen hij later dood werd verklaard was ik het daar roerend mee eens. Wat een godsbeeld was het ook. Later hoorde ik dat je in het O.T. geen beelden van God mocht maken. Heel wijs!

Toen kwamen mijn tienerjaren. Er was crisis, fascisme en oorlogsdreiging. Vader en moeder werden ziek. Ik werd een kleine volwassene die voor iedereen zorgde. Ik begon me wel te interesseren voor het nieuwe testament. Met name waar het over Jezus ging. Wat hij deed en wat hij vertelde. Maar dat hij de god, die hem de ellende in stuurde om ons te verlossen van de erfzonde, zijn vader noemde ging mij te ver. Bovendien zag en zie ik nog steeds erfzonde op onze wereld. Ik begreep Jezus allerlaatste waarom-vraag heel goed. Hij voelde zich op dat moment in de steek gelaten. Toch bleef hij solidair! Hij werd mijn model, waar ik veel bewondering voor had, maar waar ik me heel klein bij voelde.

Met mijn latere man heb ik veel actie gevoerd, o.a. na de dood van Salvador Allende, in de tijd van Pinochet. In onze achtertuin maakten we een ‘graf’ voor Allende. Daar kwamen vaak Chilenen om hem te herdenken.

Ook werden we geconfronteerd met veel ziekte. Mijn man en ik gingen samen mediteren om geestkracht te krijgen.

Zo is mijn leven verdeeld in drie gedeeltes: de God de Vadertijd, de God de Zoontijd en de tijd van de Geest. Ik had langzamerhand meer van de parabels begrepen. Vooral die van de rijke jongeling sprak me aan. Het was een eye-opener voor me geworden. Ik, die zo graag een goed mens wilde worden, ontdekte dat ik dat wilde uit eerezucht, me verheven voelen. Ik voelde me een soort rijke jongeling die nooit genoeg bleek te kunnen doen, omdat hij zo aan zijn geestelijke en materiele bezit was gehecht.

Maar de ontdekking dat je niet volmaakt hoeft te zijn om geliefd te worden, heeft me van dat syndroom bevrijd. Ik mag gewoon een middelmatig mens zijn en daardoor van andere middelmatige mensen houden.

Ik heb geprobeerd schepping en evolutie te verzoenen. Ik heb geprobeerd uit de verhalen wijsheden te destilleren. Ik ben mij bewust van mijn donkere kanten. Maar ik heb ervaren dat energie steken in een goed mens worden geen zoden aan de dijk zet. En ik zou willen dat ik een bevredigende naam voor het begrip God zou kunnen vinden, hoewel... mijn spiritualiteit is alleen maar: in staat zijn tot liefde, hoe onvolkomen ook. En het leven viert met iedereen die op mijn pad komt.

En dat is mij genoeg. Lieve groeten, ‘*ende levet scoone*’, Jos”

Een mooie prachtige en sprekende herinnering aan onze trouwe attender, Jos van der Sande.

Reiny Struik (Deel 2)

Door Thea Droog

Maar je vroeg naar de quakers:

Gertjan was al lid van de Quakers, net als zijn ouders. Zij gingen naar de meeting in Den Haag.

In die tijd was mijn schoonvader, Herman, schrijver van de Jaar Vergadering. Samen met Hubrecht van der Meulen. Toen de kinderen klein waren gingen we allemaal naar de Algemene Vergadering, de kinderen vonden dat enig. En voor ons waren het hoogtepunten. Ik zat in de kindercommissie en we hadden heel leuke kinderprogramma's, met hulp van leerlingen van een Academie in Driebergen. Het waren gezellige vergaderingen in Driebergen, lang geleden. Jan de Hartog was er nog bij: een grote, luide man en een enthousiaste gangmaker van spelletjes. Het was de tijd van Dick Meijnen, de Philippen, Lief tinck. Rose Weke, dat zijn allemaal namen die je wel gehoord zult hebben. Miep Lief tinck spraken we als we in Den Haag naar de meeting gingen. Vader Struik sprak bijna altijd in de meeting.

Jammer dat ik dat gemist heb.

Nou, Jan de Hartog was ook wel veel hoor! Erg aanwezig. Toen de kinderen wat groter werden vormden we een Noord-Hollandse groep, met de Boetes, Maria van Everdingen, Shirley Oomkens uit den Helder en de Hol-

laenders. We hielden meeting bij een van ons thuis. Ik was geen lid, wist nauwelijks wat het was.

Ik denk dat ik lid geworden ben in de jaren tachtig. Toen hadden we nog die Noord-Hollandse groep. Ik vroeg me niet langer af of ik wel iets zou toevoegen aan de quakers en werd gewoon lid. Zo makkelijk ging dat toen.

Wij waren op de Jaarbijeenkomsten de enige Quaker familie met een boerderij. Dan kwamen bijvoorbeeld Douglas Steere en zijn vrouw, die veel rondreisden, op de vergadering. Ze waren moe en kwamen bij ons logeren. Dan zette ik ze in een tuinstoel onder de bomen, of ik reed wat met ze rond in

de middag. Ze bleven een paar dagen en rustten uit in de polder – dat was heel anders dan in de stad, waar je dan dit moet gaan zien of dat.

Zo hebben wij heel wat buitenlandse mensen over de vloer gehad. Op een keer was er een hele magere, uitgedroogde Koreaan bij ons, een klein mannetje met zo'n heel dun sikje, maar taai. Zelf liep ik toen met zo'n toeter. Hij wilde naar de afsluitdijk en daar liepen we dan: een vrouw in volle weelde met er naast zo'n klein, droog, dun mannetje. Het beeld zit nog achter mijn ogen.

Sinds Gertjan is overleden ben ik niet meer naar de Algemene Vergadering gegaan.

Hoe liep het af met de Noord-Hollanders?

De Noord-Hollandse groep viel uit elkaar met het vertrek van sommigen, maar we bleven contact houden en bezochten de meeting in Amsterdam. Wij waren altijd dol op Amsterdam – Gertjan was een stadskind en ik heb drie jaar in Amsterdam gewoond, ik had een baan en een kamer op de Overtoom, want ik wilde onafhankelijk zijn van mijn ouders, terwijl ik wachtte op Gertjan. Dus ik was gewend om overal heen te kunnen, naar muziek, toneel, en dat bleven we doen.

Ik weet trouwens niet of ik ooit de Quakers had gevonden als ik Gertjan niet had ontmoet. Zelfs het woord was ik nooit tegengekomen. En de boeken van Jan de Hartog heb ik pas later gelezen, in mijn huwelijk.

Heb je ook zijn latere werk gelezen? Bijvoorbeeld De Centurion?

Nee, nog niet. Hij is met een Amerikaanse getrouwd, Marjorie en ik heb wel Het Hospitaal gelezen. Hij vertelde over het adopteren van die Koreaanse kinderen en daar hebben wij toen zelf ook nog over gedacht, maar het was zo ingewikkeld en je moest aan zoveel eisen voldoen, dat we ervan afzagen.

Je blijft je Quaker voelen?

Ja zeker. Ik ben ook nooit meer naar iets anders op zoek gegaan. Ik voel me altijd thuis, in elke meeting. We zijn wel op vakantie gegaan in Engeland, bijvoorbeeld, met de camper. We konden overal logeren en voelden ons meteen thuis bij al die Quakers.

Heb je veel gereisd?

Nee. Ben nooit verder geweest dan Italië. En ik ben een keer uitgezonden met Nel de Haas: een week naar de Jaarvergadering in Oost Duitsland, Dresden, in

de DDR. Je moest nog toestemming hebben en het kostte je een half jaar om dat rond te krijgen. Zij konden toen nog niet naar ons komen. Die Oost-Duitsers mochten zelfs niet zomaar naar Berlijn.

Berlijn was jarenlang verdeeld in secties. Zo was ik in een studentenwerkkamp daar, toen op een dag een paar van ons terugkwamen uit het centrum en zeiden: wat er nu toch aan de hand is – ze zijn een muur aan het bouwen, midden door de stad. Iedereen, ook ik, is natuurlijk gaan kijken.

Ja, die muur. Toen wij met de trein naar Dresden reisden, reden we langs kilometers prikkeldraad. In het grensstation staken ze met prikstokken in je bagage, of je er niemand in verstopt had.

We kregen onderdak bij een aardige vrijgezellenman en we wilden hem als dank nylonkousen geven (want dat hadden ze ons in Nederland aangeraden) maar hij zei: daar heb ik niets aan! Ik kan toch op kantoor niet zomaar nylonkousen gaan uitdelen! Dus toen hebben we ze zo maar hier en daar weggegeven. We wilden ook Dresden-bij-nacht zien. Dat kon, zei hij. Hij schoof een gordijn weg, deed het raam open en we zagen hier en daar een flauw peertje zijn best doen. “Dresden by night!”, zei hij.

Is dit nu een van de verhalen die je vertelt?

Nee, dit niet. Ik vertel wel het verhaal van mijn grootvader, van voor naar achter, uitgebreid. En in een kleine beschermde groep vertellen we levensverhalen. Van jezelf, maar je mag ook iets verzinnen. We heten Leef Tijd. Ik kan geen verhaal verzinnen. Maar door luisteren en vertellen komen er ook weer gebeurtenissen naar boven waarvan je niet meer wist dat je ze wist. Vanuit de oorlog bijvoorbeeld. Nee, natuurlijk hadden wij geen honger. “Er zijn twee dingen die je nooit kunt doen”, zei een leraar eens, “dat is een boer verhongeren en een vis verzuipen”. De polder was belangrijk voor de voedselvoorziening toen. Alles wat je teelde werd opgeschreven door de CCD. de Crisis Controle Dienst. Ze wisten hoeveel koeien je had en dat werd gecontroleerd. Als er gedorst werd zat er altijd een ambtenaar bij om de graanzakken te tellen en er een loodje aan te hangen. Maar er was vaak panne met de machine en dan zei moeder: kom maar zolang een kopje koffie drinken. Was op dat ogenblik een zak net nog niet vol, dan verdween die en begon de ambtenaar, na het herstel, opnieuw te tellen. En hij was natuurlijk niet gek en begreep veel! Ook kwamen er mensen langs met zo’n linnen zakje, gemaakt van een theedoek, dat maakte vader dan helemaal vol en dat kregen ze mee voor een gulden. Zo waren er een aantal fratsen waardoor je toch de controle kon ontlopen. En dat zijn verhalen die ik in zo’n groep kan vertellen.

Mijn vader had een gemengd bedrijf, hij had ook varkens. Dat zijn zulke gezellige dieren. Soms slachtte hij een grote big en verdeelde het vlees onder de

werkmensen. Maar mijn vader heeft nooit iets met de zwarte markt gedaan, nooit iets zwart gekocht, daar ben ik trots op. Had dus ook geen zwart geld.

En na de oorlog kreeg je het tientje van Lieftinck, ken je dat? Dat was toch een uitvinding! zo knap bedacht. Iedereen kreeg f 10.- in nieuw geld. Al het zwarte geld was in één klap niet meer geldig!

Dat zijn toch geweldige verhalen. hè. Dat kan je ook vertellen aan de kinderen, die nog iets willen weten over de oorlog.

Ik heb de indruk dat je het heerlijk vond dat je een boerendochter was.

Ja, Gertjan en ik hebben een fijne tijd gehad. In 1957 kwam hij terug, toen had mijn vader nog zes arbeiders, waarvan twee vaste. Eén vaste arbeider woonde in een huis van mijn vader en draaide mee met melken, ook in het weekend. Toen Gertjan erbij kwam, moest er een ander weg, anders kon het niet uit. Zo werd hij boerenknecht en dat wou hij ook. Dus toen hebben die twee gezinnen ervan geleefd.

Mijn kinderen zitten er niet in, het bedrijf is verkocht. Wij bleven wonen in ons huis, en konden het voorhuis van de boerderij verhuren. Totdat iedereen opeens meer land wilde hebben en wij het gunstig konden verkopen. Toen hebben wij ook een klein huisje in Frankrijk gekocht. Daar konden we af en toe dicht bij Jan zijn, mijn zoon, die daar getrouwd is en op een grote boerderij werkt.

Zelf bleven wij wel Hollands: In Anna Paulowna maakte Gertjan muziek, was bij de Harmonie daar; ze hadden een bandje, dus toen bestond mijn leven helemaal uit muziek, maar zelf – ik kan geen muziek maken en ik kan niet zingen.

En je hebt ook al niets te vertellen, zei je. Jammer hoor. Volgens mij had je een rijk, vol leven, waar je volop van genoot.

Dat zie je goed. En ik wil nog even doorgaan.

Tientje van Lieftinck

Beter of beter af

Door Peter Maurin ingezonden door Els Ramaker

*De wereld zou beter af zijn
als mensen probeerden beter te worden.
En mensen zouden beter worden,
als ze ophielden te proberen om beter af te zijn.
Want als iedereen probeert
beter af te zijn,
is niemand beter af.
Maar als iedereen probeert beter te worden,
is iedereen beter af.
Iedereen zou rijk zijn,
als niemand probeerde rijker te worden.
En niemand zou arm zijn,
als iedereen probeerde de armste te zijn.
En iedereen zou zijn
wat hij zou moeten zijn,
als iedereen probeerde te zijn
wat hij wilde dat de ander was.*

Peter Maurin (1877 – 1949). Via ‘Easy Essays’ als deze verspreidde hij zijn ideeën en filosofie binnen en buiten de Catholic Workerbeweging. Vertaling: Margriet.

Uit: <https://korrelzout.noelhuis.nl/article/31.1/beter-of-beter-af/>

De Landelijke Commissie van de Quakers

Ingezonden door Pieter Ketner (archieffcommissie)

De LC is al 80 jaar punt van aandacht en zorg.

N.B. Ik heb de oude spelling zo gelaten!

Minuut 269 van de Algemene Vergadering op
22 januari 1939 te Amsterdam

269. De bijeenkomst is van gevoelen dat de Landelijke Commissie een meer centrale en permanente plaats in het Genootschap dient in te nemen. De L.C. treedt in de rechten en verplichtingen der Algemeene vergadering, wanneer deze niet bijeen is. De L.C. brengt voor elke Algemeene Vergadering aan deze vergadering rapport uit. De L.C. dient in nauw contact te blijven met de verschillende groepen en commissies, en de bijeenkomst verzoekt deze laatsten, (d.w.z. de maandvergaderingen, de werkgroep voor hulpverlening, de Jonge Vrienden, de Redactie enz.) hun rapporten en minuten steeds zoo spoedig mogelijk aan de L.C. te doen toekomen.

Oproep van de Archiefcommissie

Door Hans Weening, hweening@xs4all.nl en Pieter Ketner, p.ketner@upcmail.nl

Het ordenen van het Genootschapsarchief vordert gestaag. Het eind is in zicht. Er is nog gelegenheid om stukken toe te voegen. Wij vragen jullie om eens goed te kijken of je nog papieren in beheer hebt voor het centrale archief. Wilen alle commissies eens goed hun eigen archief doorspitten op vergaderstukken, correspondentie, en Minuten. Daarin zijn wij geïnteresseerd want er kunnen wel eens documenten tussen zitten, die in het archief nog ontbreken. Heeft iemand bijvoorbeeld nog Berichtenbladen uit de 80'er jaren (1982 t/m 1984)?

Mogen we op jullie medewerking rekenen?

Bij voorbaat onze hartelijke dank

Vredespelgrimage

Door Lucas de Groot

Het was mei 2014. Ik was al 4 weken onderweg. Dwars door oud Quaker land. West Yorkshire. Mooi weer, overal fijne bijzondere Vrienden ontmoet. In het Quaker bejaardentehuis harp gespeeld en thee gedronken. De dag ervoor had de Veerpont man nog geroepen: “The Inner peace man may go first”. Hij had de tekst op mijn wandelkar goed gelezen: “Steps towards Inner Peace”.

Zie de voorkant van deze Vriendenkring

Dat was ik. Met mijn inmiddels zo innig vertrouwde wandelkar. Ik voelde me helemaal gloeien, daar op die boot over Lake Windemere. Lake district. Allemaal ego, ik weet het. Maar het deed me zo intens goed. En dan doemt daar, na een hete steile wandeling Quakermeeting huis “Colthouse” op. Wow, wat een plek man! Wat een immense stilte. Wat een idylle. Maar vooral wat een serene, simpele, schoonheid.

En, nog belangrijker voor een armzalige vredespelgrim: met de kennis op zak van waar de sleutel ligt van deze dertigste slaap plek. Onder een steen in het nisje van de entree. Hadden ze (een Vriend) gezegd in de grote stad Kendal. 20 km daarvandaan! Wat een vertrouwen! Mijn slaapmatje was snel gespreid in het oudste Quaker huis in Engeland. nog nooit zo diep en vol vertrouwen geslapen.

Zondag ochtend word ik ruw gewekt door een natuurlijk van niets wetende Klerk die het huis open kwam doen voor de meeting. Na wat omstandige uitleg moest hij grinniken. Okay, maar je komt vanmiddag wel helpen met de jaarlijkse opknappbeurt hoor!

Na de meeting en de lunch, stond ik daar dus met een bezem in mijn hand de 350 jaar oude ramen te kuisen. Voordat ik weer op pad kon. Wat een ervaring! Bij het afscheid wilden ze mij per se op de foto samen. Ik zie en voel het nu nog...gelukkig heb ik hem nog ergens in mijn rommelige archief. Wordt vervolgd.

Ik word er weer zo ontroerd door als ik dit zo zie. Potdeverdorie man!

Het is zo ongewoon en bijzonder en normaal tegelijk...

Ik kwam voorbij en ging, in voor hen slechts 1 dag.

15 mensen in een oogwenk. Een blink. Eigenlijk onvoorstelbaar wijs.

Colthouse meeting house

Adeline Salomé Finkelstein

Door/Ingezonden door Peter Spreij

Uitreiking van de oorkonde voor haar werk voor Joodse kinderen en in het verzet.

In de slotscène van de film Schindler's List wordt een uitspraak uit de Talmud aangehaald: (...) ieder die een enkel mens redt, redt de gehele wereld.

Dit citaat werd aangehaald door Orlando Heijmerink (B'nai B'rith) bij het postuum uitreiken van een oorkonde aan Adeline Salomé. Stel je eens voor, ging hij verder, stel je eens voor dat de kinderen die gered zijn door de inspanningen van Adeline Salomé, dat die kinderen hier aanwezig waren, en hun geliefden, en hun nageslacht. Ze zouden er niet eens in passen, hier in de sjoel van Dieren. Laten we maar zeggen dat wij hier namens hen zijn voor de uitreiking van de postume onderscheiding aan Adeline Salomé Finkelstein.

Deze uitreiking vond plaats op zondag 26 mei in de Dierense synagoge (sjoel). Het ging om een oorkonde uitgereikt door het 'Comité voor de Erkenning van de Heldhaftigheid van Joden die andere Joden hebben gered gedurende de Shoah' en door de internationale Joodse organisatie B'nei B'rith.

De plechtigheid begon met Klezmermuziek gevolgd door een toespraak van Hannah Salomé over het leven van haar moeder. Adeline groeide op in Duitsland. Na de Kristallnacht vluchtte ze met behulp van de Quakers op 18-jarige leeftijd naar Nederland. Dat dat lukte was niet zo vanzelfsprekend. In die tijd deed Nederland er alles aan om zoveel mogelijk Joodse vluchtelingen buiten de deur te houden. 'Illegale' vluchtelingen werden gedeporteerd naar Duitsland. De hardvochtigheid waarmee nu vluchtelingen aan de grenzen van de EU worden tegengehouden of gedeporteerd naar uiterst onveilige landen of situaties als de IND dat goeddunkt is niets nieuws.

Een studiegenoot vroeg haar te helpen een groepje Joodse kinderen die bij hem in huis zaten maar er niet konden blijven onder te laten duiken. Zo begon haar werk voor het verzet, voor het 'Utrechtse Kindercomité' en als koerierster. Voor het kindercomité hielp ze Joodse baby's en kinderen onder te duiken. De kinderen werden naar een veilige plek gebracht en er werd

gezorgd dat ze te eten hadden, onder meer door het stelen van voedselbonnen. Ze werd verraden en gearresteerd, en na verhoor en verblijf in Nederlandse gevangenissen en kamp Vught naar kamp Ravensbrück getransporteerd. De vrouwen van Ravensbrück werkten als dwangarbeidsters, onder meer in de wapenindustrie. Wie niet hard genoeg kon werken en te weinig eenheden produceerde werd vermoord of voor medische experimenten gebruikt. Adeline zorgde ervoor dat enkele vrouwen die dit lot wachtte een deel van de productie van vrouwen die meer dan het minimum geproduceerd hadden op hun naam geschreven kregen zodat ook zij het overleefden.

Muziek

Zingen en muziek speelden een grote en essentiële rol in het bestaan van hen die een deel van hun leven in concentratiekampen moesten doorbrengen. Een citaat uit de inleiding tot het boekje 'Hoor de Vrouwen Zingen':

Een herinnering. Op 5 september 1944 werden de toen nog aanwezige gevangenen uit Vught op transport gesteld. Niemand wist waarheen. Op de ochtend van de derde dag werd een deel van de trein afgekoppeld; de vrouwen gingen naar Ravensbrück, de mannen naar Oranienburg. Op dat moment zei ik tot mijn uitgeputte en moedeloze kameraden, 'Horen jullie dat? De vrouwen zingen.' Het gaf mij een geweldige schok. Ik dacht, als deze mensen kunnen zingen dan leeft er in hen een kracht die sterker is dan het kwaad dat hen bedreigt. (Marius Flothuis)

Ravensbrück, concentratiekamp voor vrouwen, ze keren terug naar het kamp van het werk dat ze moesten doen.

Een deel van het programma was gewijd aan het samen zingen van enkele liedjes die in Ravensbrück gezongen werden.

Geruild voor boter

Kort voor het einde van de oorlog slaagde Zweden erin een overeenkomst te sluiten met Duitsland over de ruil van in eerste instantie Zweedse en Deense gevangenen voor boter. Ook vrouwen van andere nationaliteiten kwamen in aanmerking en Adeline ging met de witte bussen van het Zweedse Rode Kruis naar de Deense grens en vandaar naar Zweden. 'Mijn leven is een pakje boter

waard,' zei ze.

Toen ze probeerde terug te keren naar Nederland bleek dat ze ondanks het feit dat ze haar leven op het spel gezet had met haar werk voor het verzet niet voldeed aan de voorwaarden voor terugkeer. In 1947 kwam ze terug in Nederland en in 1952 werd haar aanvraag om naturalisatie, ingediend in 1946, eindelijk goedgekeurd.

Adeline zag zichzelf niet als heldin of heldhaftig. Ze was in verzet gekomen tegen een onmenselijk regime dat ook haar achtervolgde. Zo eenvoudig was het.

Na de toespraak van Hannah kwam Ada, oudste kleindochter en naamgenoot van Adeline

aan het woord. Ze vertelde over haar oma en hoe fijn en goed en verdiend het was dat haar dappere inzet en werk in de Tweede Wereldoorlog op deze manier, zij het postuum, erkenning vond.

Hierop werd de oorkonde uitgereikt gevolgd door muziek en de gelegenheid na te praten bij een hapje en een drankje.

De rol van de Quakers in dit gebeuren. Die is bescheiden maar niet onbelangrijk. De Quakers hielpen de achttienjarige Adeline Finkelstein zoals ze toen nog heette van Duitsland naar Nederland te vluchten. Het Quakercentrum in de Planckstrasse in Berlijn heeft in die periode een belangrijke rol gespeeld in het organiseren van hulp aan Joodse vluchtelingen die Duitsland wilden verlaten. In Nederland werd ze opgevangen door Quakers die ook voor woonruimte in Amsterdam zorgden. Na terugkeer in Nederland na de oorlog werd ze lid van het Genootschap.

In haar jeugd heeft ze niet veel meegekregen van joodse tradities of feestdagen. Ze heeft eens gezegd dat door Hitler mensen zoals zij zich meer bewust werden van hun Joodse achtergrond. De plechtigheid bij de uitreiking van de onderscheiding droeg dan ook, terecht, een sterk Joods accent.

Toch denk ik dat iets meer belangstelling vanuit de Vrienden op zijn plaats geweest zou zijn. Adeline is na haar omzwervingen in de oorlog met ons op weg gegaan, en daarmee delen wij in de weg die zij gegaan is.

Ondanks alles had Adeline een positieve kijk op het leven. Ze schreef: *We kunnen iets maken van ons leven in wisselende omstandigheden. We hoeven*

niet bij de pakken neer te zitten, ook al heeft ons leven ups en downs. We kunnen ons inzetten voor verandering. We zijn creatief en scheppend en dynamisch. Met voldoende Ik-kracht zijn we in staat om het gedicht te maken vanuit onszelf.

De manier waarop vluchtelingen nu behandeld worden, de toenemende ongelijkheid tussen rijk en arm, de toenemende dreiging van extreem rechts nationalisme, nee, de omstandigheden die haar drevten tot haar verzetswerk zijn geen voltooid verleden tijd. We zullen die dynamiek en dat scheppend vermogen nog hard nodig hebben.

**Academie voor psychodrama
en groepsprocessen**

Dr. Adeline Salomé-Finkelstein

Dr. Adeline Salomé-Finkelstein (1920 - 2002) was de oprichter van de Academie voor Psychodrama en Groepsprocessen. Zij heeft ruim 35 jaar met groepen gewerkt, waaronder: In-company-opleidingen, bedrijfstrainingen, psychotherapiegroepen en cursussen op de universiteit. Kenmerkend was daarbij haar integrale werkwijze en visie op leren. Centraal in haar werk stond de relatie tussen interactie, cognitief leren en veranderingsprocessen, zowel in als ook tussen mensen.

Psychodrama helpt je om je kennis te verbreden waarmee je mensen tegemoet treedt. Je kunt veel verwerken en uitwerken in jezelf en zeker ook in relatie tot belangrijke anderen zoals je familie. Door psychodrama houd je grote schoonmaak. Je helpt elkaar om harmonie te verkrijgen. In alles wat je doet komt wijsheid en liefde centraal te staan, zodat je kunt komen tot: ik hou van mezelf en ik hou van jullie. Dit is wat psychodrama bewerkt. Je krijgt door psychodrama een vol leven terug.

<https://www.academiepsychodrama.com/wie-zijn-wij/adeline-salome-finkelstein/>

De Britse Jaarlijkse vergadering

van 24 tot 27 mei 2019.

Door Frieda Oudakker

Het Quakerhuis ligt aan de overkant van het station waar ik aankom. Het is een enorm huis met van binnen een doolhof van gangen, trappen, zalen en zaaltjes. Ik zie de ontvangstbalie, met mensen die klaar staan om allerlei informatie te geven en nóg een andere groep ontvangende Vrienden: de bekende tafels met naamkaartjes. In dit geval is dat een grote organisatie, die een aantal tafels en mensen vraagt. Handig, de buitenlandse gasten hebben een eigen ontvangsttafeltje. Daar herken ik ineens de vriend van Emmy Touwen herken als één van de ontvangende Vrienden.

Er zijn 2 bibliotheken, een echt restaurant, een binnenplaats waar nóg meer lekkere hapjes en gerechten te koop zijn, een ontmoetingsruimte voor ontspanning - gesprek en spelletjes, een stilteruimte, een community-hub - wat is dat nou weer?? Oh, een hub is een soort stekkerdoos, maar dan digitaal, hier dus kennelijk een soort knooppunt. (Klopt dat?) Een garderobe waar we onze koffers en jassen kwijt kunnen, met een ontvangstbewijs. En nog veel meer functionele ruimtes.

Daarna kom ik bij trappenhuisen naar verdiepingen met nóg meer zalen. De zalen hebben namen van de vroege Quakers. Leuk om zó in het centrum van het Quakerisme te zijn, maar ik voel me overweldigd door de hoeveelheid mensen in het ingewikkelde gebouw.

En dan de gróte meetingzaal, een zaal voor duizend mensen!

In alle gangen en kamers zijn mensen. Ze zitten geanimeerd te praten of hun werk te doen of lopen door elkaar heen hun weg te zoeken. Overal bordjes en A4tjes als richtingaanwijzers naar verschillende bijeenkomsten, groepen en zalen, alles zorgvuldig georganiseerd en goed aangegeven.

Ik zoek de ruimte waar ik kan deelnemen aan 'Preparing for Yearly Meeting'. Dat lijkt me wel zinnig als start. Eens kijken wat ze nog te vertellen hebben ter voorbereiding op deze dagen. Naast de meer dan 50 pagina's die ik via de mail al toegestuurd heb gekregen. Ik hoor dat het thema van dit weekend voortkomt uit een minuut van 2010 over duurzaamheid en een minuut van een jongerengroep van een paar jaar geleden. Die hebben samen geleid tot aandacht voor de samenhang van alle getuigenissen. Het zijn bv. de armen die nu weer het meest lijden onder de klimaatverandering. Hoe werken onze macht en mogelijkheden als rijke, machtige landen in het verleden en nu dóór en wat

Voor het Quakerhuis zitten groepjes Quakers

De grote meetingzaal met de sessie over privileges: Eén van de vragen was: Waren er meer dan 50 boeken in het huis waar je opgroeide?

kunnen wij daar nu aan doen? Uit het verlangen daar meer zicht op te krijgen komt het thema van dit weekend voort: **'privileges'**. Waar zien en voelen we de privileges uit het verleden nu nog? Waar komen we het tegen, ook intern, binnen onze maandvergaderingen én persoonlijk, plaatselijk, nationaal, internationaal?

Door alle toegestuurde informatie en die op de website, kon ik gelukkig van tevoren al kiezen waar ik naar toe wilde. Hierná ontmoet ik andere buitenlandse gasten, die 'overseers' genoemd worden. Die term maakt mij meteen bewust van het feit dat iedereen die hier aankomt en geen Brit is, van 'over de zee' komt - het eiland-bewustzijn van de Britten. Het samen zijn met de buitenlandse gasten is een fijn. Iedereen kan zichzelf voorstellen. Zo leren we alvast een paar namen en gezichten kennen en kunnen we eventueel afspraken maken. En we worden verwend met een heerlijk buffet.

Hoe vind ik in vredesnaam Henrica Taken? Ik ken haar van de Duitse grensbijeenkomst, een Nederlandse vrouw die al ruim 40 jaar in Engeland woont. Ik heb mijn hoop gevestigd op haar als gids in deze overweldigende setting. En ja hoor, ik zie haar ineens. Henrica zoekt nl. ook naar mij n.a.v. het mailcontact dat we van tevoren hadden. Ik dacht dat ik nooit één iemand zou kunnen vinden tussen duizend mensen. Dat valt dus mee.

Het is te behappen. Dat gevoel blijft de rest van deze vier intensieve dagen. Alles gaat rustig en is nauwgezet en duidelijk georganiseerd. De ontvangst is zorgvuldig, want 'dat van God' moet met zorg en respect behandeld worden. Het is niet te geloven, maar zo gaat het steeds meer voelen, ondanks alle hectiek van een evenement met meer dan duizend mensen. Steeds voel ik rustige vriendelijke aandacht, respect en waardering voor elkaar. Dat lijkt natuurlijk ook op onze Algemene Vergaderingen, waar we blij zijn om elkaar weer te ontmoeten. Alleen is het tot mijn verbazing alsof hier meer rust is. Bijzonder,

dat het mogelijk is, met zó veel mensen die door elkaar heen krioelen. Alsof het een in de jaren gegroeide verworvenheid is, die zich gesetteld heeft in deze groep mensen. Ik ervaar de gevolgen van een in 3 1/2 eeuw opgebouwd Quaker-bewustzijn.

Dat voel ik zeker soms in de grote meetinghal. Iedere dag is er minstens één moment dat ik met tranen in mijn ogen zit, zo word ik geraakt door de rustige, aandachtige zorg en liefdevolle betrokkenheid die ik voel, hoor en zie.

Aan het begin van het weekendprogramma worden we voorgesteld aan mensen waaraan je hulp kan vragen. Mensen met een paarse sjerp zijn de 'elders*', mensen met een groene sjerp zijn de 'overseers**' die overzicht hebben om te zien of mensen niet in de knel komen. En dan zijn er nog mensen met een blauwe sjerp, dit zijn 'stewards***' voor meer praktische hulp. Zo heb ik het opgevat tenminste. Ze hebben niet zomaar kleine bandjes om voor de herkenning, het zijn brede glimmende sjerpen. Je kunt ze niet missen als je iemand nodig hebt.

Wat heb ik het afgelopen jaar 'elders' gemist! Ik had behoefte aan mensen die niet vanuit een eigen praktische betrokkenheid op zaken reageren, maar vanuit een neutraal standpunt. Met aandacht voor waar ieders motivatie vandaan komt. Mensen die kijken vanuit achterliggende Quaker-waarden. Ik neem tenminste aan dat 'elders' dat doen. Waarom hebben de Nederlandse Vrienden die niet? Als ik het aan iemand vraag hoor ik: "Dat willen ze niet".

Liefdevolle betrokkenheid

Welke ZE? Het zou fijn zijn om het er nog eens over te hebben. Zou het iets met privileges in ons Genootschap te maken kunnen hebben? Als je niet veel in de melk te brokkelen hebt, kun je erg veel behoefte aan 'elders' hebben, heb ik gemerkt.

De woorden diversiteit en inclusiviteit komen steeds terug. Het lijkt alsof de Britse Vrienden gezamenlijk bezig zijn om de capaciteiten van ieder mens in hun Genootschap te verwelkomen en in te zetten. Om alle stukjes van God een plekje te geven. Samen bouwen aan steeds meer begrip en inzicht. Ik hoor daarin doorklinken dat we allemaal facetten van God zijn, heel divers! Respect voor allemaal verschillende benaderingen, die allemaal iets anders belichten en samen één geheel vormen.

Ik voel mij wel eens een botte buitenlander hier. Als ik ergens naar toe op weg ben, probeer ik soms tussen mensen door te glippen, even snel. Door de rust om mij heen word ik mij ervan bewust dat ik dan over mensen heen wals.

Waar is die haast voor nodig en waardoor ontstaat die haast?

Serius nemen om 'dat van God in ieder mens' te zien, te voelen en te horen, betekent ook thema's vanaf de basis met de hele gemeenschap opbouwen. Aan het begin van de herschrijving van 'Quaker Faith and Practice' wordt er een cursus over gegeven in Woodbrooke. Iedere maandvergadering wordt uitgenodigd om een deelnemer af te vaardigen. Wat een voordeel van zo'n grote gemeenschap. Misschien kunnen wij daar meer van profiteren. Wij doen zo ons best met ons kleine groepje Quakers.

Ik word mij hier steeds meer bewust van het belang van de stilte. Niet alleen in de wijdingssamenkomst, maar juist in het gewone dagelijkse bezig zijn. Ik word mij gewaar van de mogelijkheid tot een doorgaand contact met 'dat van God'. Ik zie hier dat het kan, zelfs met honderden mensen. Én ik voel dat het discipline vraagt. Wij Nederlandse Vrienden houden daar niet zo van. We nemen het, afgezien van in de stille Wijdingssamenkomsten, niet altijd zo nauw met die stilte. We zijn nogal eigenwijs. We lachen er wat om als het genoemd wordt. Het lijkt 'niet nodig' in onze kleine groepen. We redden het zo ook wel. Dat zijn zowat opmerkingen die ik hoor en ik zie de rommelige informele manier waarop veel zakenvergaderingen gaan. Op deze plek voel ik dat het dan binnen in mij ontbreekt aan rust en stilte en dus aan contact met het Hogere. Wel belangrijk toch, die basis van ons Quaker-zijn, ook als we met praktische zaken bezig zijn?

In de grote zaal wordt regelmatig een pauze ingelast, als de concentratie niet goed meer kan worden vast gehouden. De schrijver vraagt consequent om de stilte in de zaal te handhaven en buiten pas te gaan praten. En dat gebeurt!

Ik zie dat de schrijver respectvolle aandacht geeft en een rustige aanpassing geeft aan de behoefte van de Vrienden in de zaal. Bij het begin van een programmadeel op zondag kijken de schrijver en de assistent schrijver elkaar glimlachend aan. De schrijver is al twee keer opgestaan met haar map in de hand, waaruit zij zaken voorleest en aan de Vrienden voorlegt. Ongeveer gelijk met haar staat een Vriend op om een bijdrage te leveren. Beide keren wordt de microfoon, door degenen die die taak hebben, naar de staande Vriend gebracht. De schrijver gaat weer zitten en kijkt bij de tweede keer glimlachend haar buurvrouw aan. De rest van die sessie blijft ze zitten en geeft aanwijzingen naar wie de microfoon moet. Kennelijk is het belangrijker dat gemotiveerde en betrokken Vrienden hun bijdragen geven over de facetten

Ursula Fuller geeft een verslag van de Quaker 'Stewardship' Commissie.

die hen raken in dit thema, dan dat zij haar plan uitvoert. Het maakt geen inbreuk op de rustige gedisciplineerdheid die in de zaal heerst. Centraal staat de gezamenlijke betrokkenheid en vormgeving aan het thema. Daar is de inzet voor, met z'n allen. Ik ben onder de indruk van de verantwoordelijkheid die de Britse Vrienden nemen voor het koloniale verleden. Er wordt gevarieerd verkend wat het thema privileges inhoudt. Schuldgevoelens en schaamte worden benoemd, maar ook werken met de mogelijkheden die privileges nu soms kunnen geven om ongelijkheid te herstellen, ons bevoorrecht-zijn nú positief gebruiken om te werken aan verbeteringen.

Ik heb mij deze dagen gevoed gevoeld. Wat is er in 3½ eeuw Quakerisme veel opgebouwd aan het in praktijk brengen van de getuigenissen, aan doelgericht voortgaand werken aan de praktische invulling van onze Quakerwaarden.

Ik hoop gebruik te kunnen gaan maken van de mogelijkheden van deze grote gemeenschap. In een parallelle sessie werd een cursus besproken: Equip-

ment for Ministry. Ik voel vaak weerstand om in de stilte van een meeting op te staan en mij te uiten. Ik klap dicht in directe contacten die niet positief zijn, als er spanning is. Het is een cursus van twee jaar, die ik ingebed, in contact met mijn eigen Quaker achterban zou moeten doen. Wat kan ik daar veel leren! En hopelijk kunnen we er met elkaar van profiteren. Mensen die deze cursus gevolgd hebben vertelden over een wezenlijk veranderingsproces dat zij hebben doorgemaakt. Het lijkt mij fijn om mij een tijdje te laven aan de verworvenheden van onze Britse Vrienden.

Ik ga enthousiast terug naar huis en denk: "Ik voel mij opgetild, het kan dus écht, leven vanuit de Quakerwaarden."

Tot mijn verrassing pak ik thuis ineens allerlei dingen aan die al liggen te wachten sinds mijn verhuizing. Zomaar vanzelf komt ineens ergens een heleboel energie vandaan!

Ik raad je aan om de Britse Jaarvergadering te bezoeken als je kunt!

(toevoeging door de redactie:)

* 'elder' is iemand die is aangewezen om het spirituele leven te voeden en te zorgen voor het juiste verloop van de wijdingssamenkomst te zorgen

** 'overseer' is iemand die is aangewezen om te zorgen dat een nieuwe attender zich snel thuis kan voelen, om zorgzame vriendschap binnen de Quaker-gemeenschap aan te moedigen: mochten er problemen tussen vrienden ontstaan, kunnen 'overseers' mogelijk in een vroeg stadium hulp bieden.

*** 'steward' is iemand die praktische hulp biedt, zoals in een vliegtuig steward en stewardessen zorgen voor passagiers

Veel informatie kun je vinden op: <https://www.quaker.org.uk/news-and-events/news/facing-power-and-privilege>

Kijken door de ogen van privileges naar klimaat rechtvaardigheid en insluiten

Vegetarisme bij de Quakers

Door Joke Hofman

naar een artikel van Sniegoekie in 'Friends Journal' van juni 2019

Veel Quakers denken dat nadenken over voedsel-ethiek nog maar pas begonnen is. In werkelijkheid is dat al eeuwenlang een belangrijk onderdeel van de traditie van Vrienden. Talloze Quakers rond 1700 vonden dat vegetarisme een onderdeel was van hun spirituele pad. En dat in een tijd dat vegetarisme nog zeer zeldzaam was.

Een van die vegetarische Quakers was Benjamin Lay. Hij is nu vooral bekend door het boek: *The Fearless Benjamin Lay* (De Angstloze Benjamin Lay) door historicus Marcus Rediker. Lay was een van de eerste mensen in de geschiedenis die opriep tot de totale afschaffing van de slavernij. Lay's toewijding om alle schepselen van God te respecteren, leidde hem ook tot diepe bezorgdheid voor dieren. Van hem werd gezegd dat "zijn tedere geweten hem niet toestond voedsel te eten, geen kledingstuk te dragen, en geen enkel voorwerp te gebruiken dat ten koste van het dierenleven was verkregen."

Een andere vegetarische Quaker was Joshua Evans, een tijdgenoot van John Woolman. Hij had veel invloed op Woolman.

John Woolman zei: "Om te zeggen dat we God liefhebben en tegelijkertijd wreedheid uitoefenen tegen het minste van Zijn schepselen, is een

Tijdslijn

Benjamin Lay
1682-1759

Anthony Benezet
1713-1784

tegenspraak op zichzelf." Woolman liet ook op andere manieren zijn zorg voor dieren zien, bijvoorbeeld door al zijn reizen door Engeland lopend te doen om ervoor te zorgen, dat paarden voor de postkoets niet ook door zijn schuld werden mishandeld.

Quaker-leiders van de beweging voor het recht van vrouwen om te stemmen, waren ook vaak vegetarisch. Bijvoorbeeld Alice Paul. Ze zei: "Ik kon niet doorgaan met het eten van vlees. Het leek gewoon zo ... kannibalistisch. En dus ben ik een vegetariër."

Het genootschap der Vrienden was de eerste Christelijke groep, die een vegetarische vereniging oprichtte, vanuit het geloof. Die heette Friends Vegetarian Society. Dat gebeurde in 1902. Quakers hadden eerder ook een belangrijke rol gespeeld in de vorming van de Vegetarian Society in Engeland in 1847.

Terwijl het lijkt, dat vegetariërs vooral blanke, rijke mensen zijn, waren veel niet-blanken uit de vorige eeuw vegetarisch. Zij zagen het verband met alle vormen van onderdrukking en misbruik. Ook Gandhi was heel duidelijk: "spirituele vooruitgang vereist dat we ophouden onze medeschepselen te doden voor de bevrediging van onze lichamelijke behoeften. Het klopt niet dat we in onze dagelijkse gebeden God aanroepen, als we geen mededogen hebben met onze medeschepselen." Een ander voorbeeld van een bekend persoon die het vegetarisme uitdraagt is Thich Nhat Hanh, Zorg voor dieren is historisch gezien de belangrijkste reden voor Quakers om vegetariër te worden. Maar de laatste jaren zien steeds meer mensen dat het **de** ma-

John Woolman
1885-1977

Joshua Evans
1731-1798

Alice Paul
1885-1977

Vegeterian Society of Engand
1847

Friends Vegeterian Society
1902

nier is om veel problemen rond het milieu en de honger in de wereld op te lossen. Zoals de Christian Vegetarian Association stelt: "Moderne, op dieren gebaseerde maaltijden schaden dieren, onze gezondheid, het milieu, de armen en hongerigen in de wereld. Omdat een plantaardig dieet helpt om deze zorgen weg te nemen, zien we het als een kans om God te eren."

Vertrouwen in de politici

Door Mattanja Schwencke Leiden, (bezoekster Haagse meeting)

Regelmatig kom ik het tegen, politiek als spel beschreven. Er bestaat echter een groot verschil tussen spel en politiek: spel is niet echt, politiek wel.

Ik wil, als stemgerechtigd burger, politici die hun werk heel serieus nemen. Niet voor henzelf of hun partij, maar voor de rest van de wereld. Ik wil geen politici die in de hoop op meer stemmen vlak voor de verkiezingen even iets leuks doen voor het volk, of naar links of rechts schuiven. Ik wil politici met overtuiging, zodat ik weet op wie ik kan vertrouwen.

Ik wil politici die nadenken over de consequenties van hun beleid, niet voor henzelf maar voor de mensen waarvoor dat beleid gevolgen heeft, echte mensen, geen pionnetjes.

Geen spindoctors, geen frames, maar volle overtuiging. En ja, als er samengewerkt moet worden, dan lukt niet alles wat je wilt bereiken. Dat is spijtig, niet in de eerste plaats voor de partij, maar vooral voor de mensen die je als politicus vertegenwoordigt.

Moet het dan altijd zo serieus?

Ja.

Jan de Hartog (2)

(vervolg van het artikel in het maartnummer van de Vriendenkring)

Door Lucas de Groot

De leidende thema's van Jan de Hartog in 'Het Koninkrijk van de Vrede' lijken op die in zijn andere werken:

Zijn bewogenheid met joodse vluchtelingen in 'Schipper naast God', 'Gods Geuzen' en 'De Inspecteur'.

De lijdensweg van negers in 'Het Ziekenhuis'.

Zieken en uitgestotenen in 'Gods Geuzen', 'Het Ziekenhuis' en 'De Grote Brand'

Slachtoffers van oorlog in 'De Kinderen'.

Gewonden tijdens de watersnoodramp in 'De Kleine Ark'.

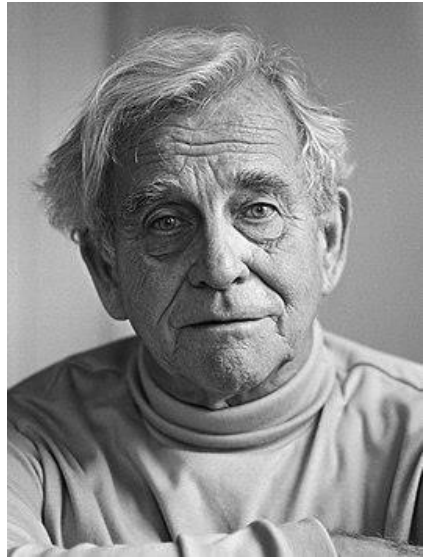
De sociaal misdeelden in eigen land in 'De ondergang van de Vrijheid' en in 'Hollands Glorie'.

Als Quaker is hij voorstander van pacifisme in 'Stella' en 'De Kapitein'.

Hij gelooft dat het goede van de mens de maatschappij ten goede komt na zijn dood ('Gods Geuzen').

Dat alleen godsbesef het leven zinvol kan maken in combinatie met dienstbaar zijn voor anderen. En dat zo alleen Gods liefde zichtbaar gemaakt kan worden.

In 'Het Koninkrijk van de Vrede' komen al deze thema's samen.

De serie over de Quakers 'Het Koninkrijk van de Vrede'

In de tijd van Nixon, als Quaker opgegroeid, en Watergate, was Jan de Hartog het corrupte systeem zo zat dat hij weigerde nog langer belastingen te betalen over zijn boeken. Ze besloten om terug naar Europa te gaan en gingen vlakbij Brussel wonen. Voor de kinderen, inmiddels 9 en 11, was de verhuizing minder prettig. Door de taalproblemen konden ze moeilijk aarden, zelfs op de Engelse internationale school. De spanningen waren soms om te snijden. Ons leven stond geheel in het teken van de Quaker gedachte, en dat was tevens een redding in onze pogingen om bij het leven te blijven.

Het Europese Quaker Centrum, in 1973 gevestigd in Parijs, stond in verbinding met de Unesco. Nu Brussel met de EEG en de NAVO, het centrum van Europa was geworden, diende Marjorie, als actieve Vriend tijdens de Vrienden Wereld Conferentie in Canada, met succes een voorstel in om Brussel tot centrum van de internationale Quakers te maken. Ook richtten toen de Hartogs samen met 3 families de Brusselse maandvergadering op.

In Brussel ging het toneelstuk `Het Hemelbed` van Jan in première en veel Vrienden waren daar bij aanwezig. Het zou daar nog een jaar te zien zijn in de Schouwburg. Het is tevens verfilmd in de VS nadat het maandenlang op Broadway was gespeeld. Hij schreef het in 1943 op een onderduikadres met een groot hemelbed in zijn kamer ...

Het ging nog steeds slecht met hun 2 kinderen en er werd besloten om ze daarom naar een Quaker kostschool in de USA te brengen en zelf besloten ze ook daar naar toe te verhuizen, voor de zoveelste keer reed de verhuiswagen voor. Nu werd hun huis een boerderij in Pennsylvania, vlakbij het hart van het Quakerisme. Er kwamen een melkkoe, kippen, paarden, en voor Jan was dit een verademing. Hij hervond zichzelf en de verbondenheid met de omringende natuur. Hij voelde een nieuwe wereld opengaan, "waaraan je als ongeboren mens toebehoort en waar je weer na je dood naar toe zult gaan." Elke zondag reed hij met het paard en de buggy naar de Meeting. En hij bleef maar schrijven. Ook voor de tv serie van zijn boek `Hollands Glorie`, uitgezonden door de NCRV en daarna als hoorspel voor de NCRV Radio.

Wat nog ontbrak was een tv serie over de geschiedenis van de Quakers. In de schuur achter zijn boerderij wilde hij daarvoor een studio inrichten maar al snel kwam er ook belangstelling bij de NCRV. Deze bracht `Het Koninkrijk van de Vrede` uit in 1982 op tv en wel in een tiental delen! Met Jan de Hartog als verbindend verteller werd het een betrouwbaar en goed doorwrocht document. Jan had de hele NCRV crew als voorbereiding zelfs meegenomen op reis langs de belangrijkste historische Quaker plekken in Engeland en Amerika. In Londen bezochten ze de kamer waar William Penn verscheidene keren gevangen was gezet vanwege zijn radicale preken waarin hij godsdienstbeleving en humaniteit preekte. Een baldakijn bed sierde het vertrek waarin Penn had geslapen. Een dik koord omzoomde de toegang tot het bed, maar zodra de suppoost vertrokken was, haakte Jan het koord los en nestelde zich op het bed, met om hem heen een stomverbaasde filmploeg. `Starend naar het intrigerende houtsnijwerk van het baldakijn boven het bed, ontdekte ik dat ik in dit houtwerk het ontwerp zag van de stad Philadelphia, met zijn City Hall en de 4 bedposten als de 4 omringende parken. Een bijzonder toekomstvisioen.`

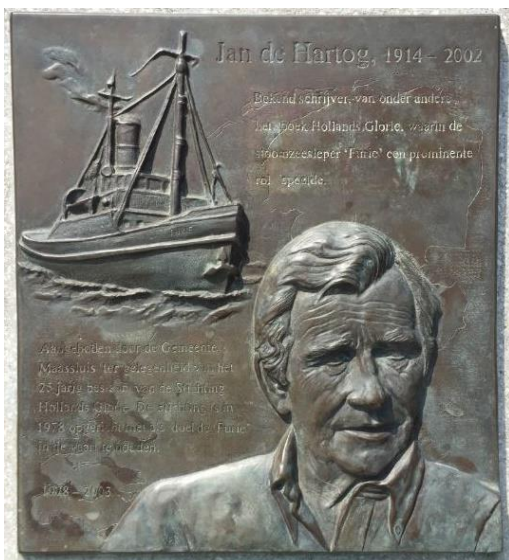
Tot Slot: Ik heb in al zijn boeken en teksten een diep religieus mens gezien. Met een heimwee naar een paradijselijke wereld van liefde en rechtvaardigheid. Hij maakt tijd voor inkeer en meditatie maar zet zich ook in voor alles wat hij echt waardevol vindt. Een diep sociaal bewogen man. Achter het 'masker' van de stoere zeebonk schuilt een uiterst gevoelig mens, een humorist en fantast.

De tv serie van de NCRV zit in het Quaker archief in Amsterdam en we zijn bezig om de digitale versie weer toonbaar te maken voor eventuele vertoning in Maandvergaderingen.

Plaquette in Maassluis.

*Opschrift: Jan de Hartog 1914 – 2002
Bekend schrijver van onder andere
het boek 'Hollands Glorie', waarin de
stoomzeesleper 'Furie' een prominente
plaats rol speelde.*

Aangeboden door de Gemeente Maassluis ter gelegenheid van het 25 jarige bestaan van de Stichting Hollands Glorie. De stichting is in 1978 opgericht met als doel de 'Furie' in de vaart te houden. 1978 – 2003.

Links boven de 'Furie'

De Nieuwe Quaker Website

<https://quakers.nu>

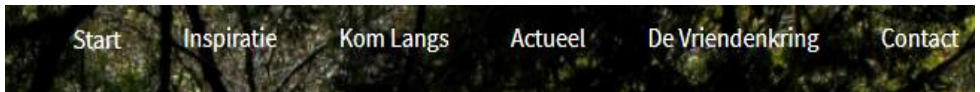
(dus zonder www!)

Door de redactie

Enkele beelden van onze nieuwe website

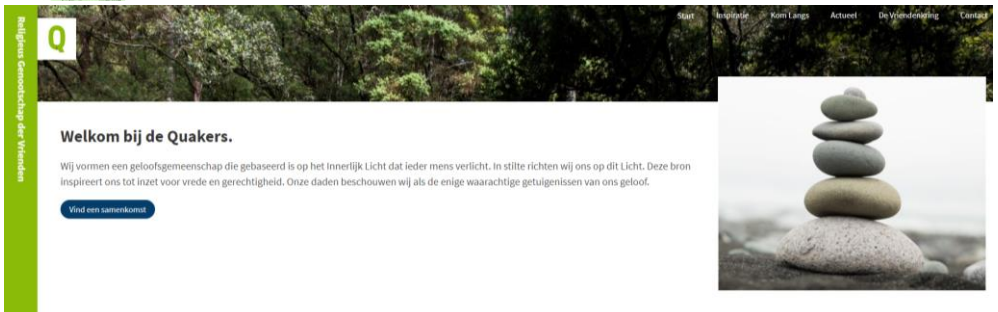
foto met metafoor voor spiritualiteit en eenvoud

het menu

De Vriendenkringen, met enkele artikelen uitgelicht

de startpagina van de nieuwe website

Nieuws uit Quakerhuis Brussel

Door Peter van Leeuwen

QCEA's liefdesboodschap bereikt 1 miljoen kiezers

Ons Quakerwerk team in Brussel - de Quaker Raad voor Europese Aangelegenheden - geven we meestal korthedshalve aan met het Engelse acroniem: QCEA.

De afgelopen paar maanden voerde QCEA een campagne tegen haatzaaien over migranten op het internet. Belangrijk in de aanloop naar de Europese verkiezingen. De "hashtag" op Twitter daarvoor noemden we: #ChooseRespect, een reactie op het steeds hardere publieke debat rondom migranten en vluchtelingen. Vooral de vreemdelingen -angst en -haat op sociale media nam toe.

Daar tegenin maakten wij een website vol met middelen om hier constructief op te reageren. We richten ons op taal die geweld aanwakkert of die een groep mensen dehumaniseert. De website omvat een "mythe-ontkrachter" pagina, om enkele gangbare mythen over migratie naar Europa te ontmaskeren. Op de site staat ook advies over hoe je een gesprek of uitlating in positieve zin zou kunnen veranderen, zowel online als offline. Naarmate de Europese verkiezingen naderden, brachten we onze campagne naar Twitter, en reageerden op uitlatingen door (kandidaat)leden van het Europees Parlement met een tintje vreemdelingen -angst of -haat. Ook stuurden we berichten van positiviteit en liefde naar de Europese kiezers. Tegen het einde van de campagne hadden we 1,1 miljoen Twitter-gebruikers bereikt in de hele EU - een spectaculaire prestatie voor ons kleine groepje, waar we heel trots op zijn. De Twitter-campagne is nu voltooid, althans voorlopig, maar de bijbehorende website en bijbehorende bronnen zijn nog steeds beschikbaar via de onderstaande link.

www.ChooseRespect.eu

Fototentoonstelling in het hartje van Europa geeft een stem en gezicht aan vrouwen op de vlucht.

In de eerste week van april hielden QCEA en het Zwitserse "Action for Women" een

Voorproefje in Quakerhuis Brussel

tentoonstelling met fotografische portretten van en door migrantenvrouwen. Na een week te zijn tentoongesteld in Quakerhuis Brussel, werd de tentoonstelling verplaatst naar het “Comité van de Regio's” van de Europese Unie. De familie van Pawel Adamowicz (de burgemeester van Gdansk, die eerder dit jaar op het podium vermoord werd), bezochten de tentoonstelling. Zo ook een delegatie van Poolse Europarlementariërs en politici van lokale overheden uit heel Europa.

QCEA's Kate McNally, die met “Action for Women” de tentoonstelling naar Brussel bracht, zei: "Terwijl veel beleid over migranten in Brussel wordt gemaakt, wordt hun verhaal hier zelden verteld. We waren trots om samen te werken met "Action for Women" en met het “Comité van de Regio's” Via de foto's toonden we migrerende vrouwen zoals ze zelf gezien wilden worden: mooi, volmaakt en krachtig. Migranten en vluchtelingen worden stereotiep verkeerd voorgesteld in het publieke debat. Deze tentoonstelling bood hen een gelegenheid om hun zegje te doen. "Magdalena Adamowicz (die haar echtgenoot Pawel overleefde) zei: "Zijn moord zou niet gebeurd zijn, als haatdragende taal niet zo algemeen voorkwam". De voorzitter van het “Comité van de Regio's”, zei: "We moeten ons verenigen in onze verscheidenheid". De SEEN-tentoonstelling is het resultaat van een fotografieworkshop op het Egeïsche eiland Chios, dicht bij de Turkse kust. De workshops, geleid door fotograaf Mardiana Sani uit Zürich, resulteerden in een waardige representatie van deze ontwortelde, voorbijgaande toestand als iets machtigs, moedigs en menselijks.

De tentoonstellingen hebben aanzienlijke aantallen belangstellenden getrokken.

Foto: Andrew Lane

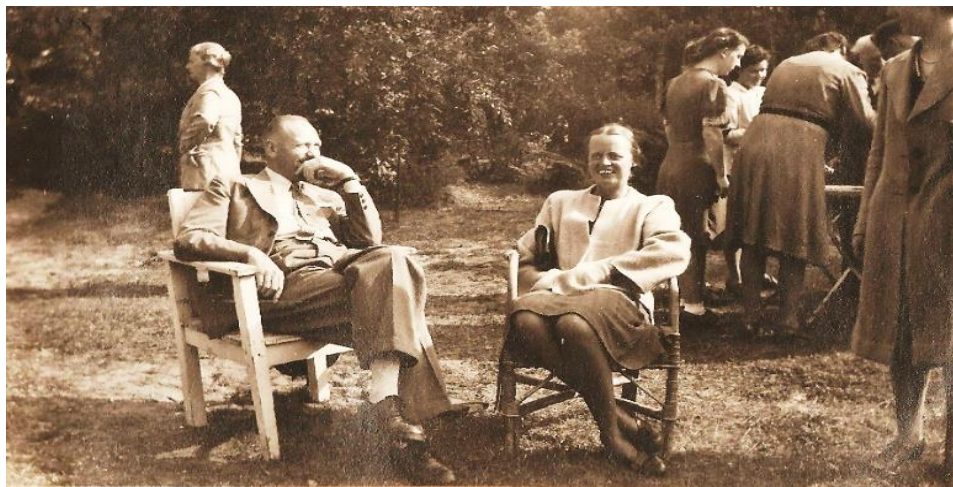
Het Broederschapshuis te Bilthoven

Door Pieter Ketner

Bilthoven, Het Broederschapshuis

Voor de geschiedenis van het Broederschapshuis moeten we een eeuw terug gaan. In april 1918 werd Kees Boeke Engeland uitgezet en keerde terug naar Nederland. Betty en hun 4 dochters volgden enkele maanden later. De Boeke familie vestigde zich in Bilthoven waar ze het “Boschhuis”, Beetslaan 1 kochten. Later kwam het huis in bezit van de Boeke Trust. In datzelfde jaar nog vond de eerste Quaker meeting bij Kees en Betty thuis plaats. Het huis bood ruimte voor het organiseren van internationale conferenties en congressen. Deze bijeenkomsten werden druk bezocht. Eind 1918 werd hier de Broederschap in Christus” opgericht. Een jaar later kwam het tot de oprichting van een “Christelijk Internationale” waar Kees en Pierre Cérésolé, de secretarissen van werden. In dezelfde periode werd ook de IFOR (International Fellowship for Reconciliation, <http://www.ifor.org>) opgericht en ook PACO, de voorloper van de War Resisters International. De boodschap van de Broederschap in Christus werd overal verspreid. Hagepreken werden hiervoor gehouden. Al gauw was het Boschhuis te klein voor dit soort internationale bijeenkomsten en maakte Kees plannen voor de bouw van een nieuw conferentie oord. Ook speelde een rol dat het gezinsleven voor de kinderen Boeke aan meer rust toe was.

*Foto tijdens de herfstbijeenkomst in september 1946
Met Jim Lieftinck en Miep Lieftinck-Drexhage.*

Een stuk grond grenzend aan hun woonhuis werd door Kees gekocht. Het nieuwe gebouw moest ruimte bieden aan een grote vergaderzaal, een ruime keuken en slaapzalen voor mannen en vrouwen en een woonhuis voor een conciërge. De Utrechtse Bouw Associatie (U.B.A.) werd speciaal hiervoor opgericht en waar Kees, als timmerman, voor inkomen van afhankelijk werd. De grondslag was dat het loon naar behoefte, grootte van het gezin enz. bepaald zou worden.

Het nieuwe “Broederschapshuis” werd in een stichting ondergebracht. Diverse internationale bijeenkomsten vinden er plaats. Het eerste jaar had ook de net opgericht Montessori school haar onderkomen.

In 1920 werden het Boschhuis en het Broederschapshuis overgedragen aan/gekocht door Ernest Fletcher. Hij was een goede vriend van de Boekes en woonde met zijn vrouw Eveline al enige jaren in Bilthoven, als dienstweigeraar gevlucht uit Engeland. In 1923 wordt Kees Boeke failliet verklaard. Het Boschhuis wordt verkocht aan Walther Barrow Cadbury en Thomas Hackett. Ook het Broederschapshuis wordt intern verkocht aan de Stichting, zodat de Boekes de beide panden kunnen blijven gebruiken. Betty heeft inmiddels afstand gedaan van haar erfdeel. Betty en Kees leven inmiddels zonder geld. In 1931 houden de Nederlandse Quakers hun eerste Jaarvergadering in het Broederschapshuis, getuige een ansichtkaart van het huis gestuurd aan Bep Horsenail-Snoep en haar man, die op dat moment in Wenen wonen. De kaart is ondertekend door o.a. Anton Kalff, Anna C. Koopmans (= Anna van der Masch Spakler – Knoop Koopmans), Carel Heath (!!), Jim Lieftinck en Kathleen Daamen.

In 1937 gaat het Broederschapshuis over naar de Doopsgezinden en wordt een vakantie en conferentie oord onder leiding van een bestuur, samengesteld uit de kerkenraden van de doopsgezinde gemeente van Amsterdam en Utrecht. In 1938 wordt het huis grondig verbouwd en uitgebreid.

Na de oorlog hebben de Nederlandse Vrienden frequent gebruik gemaakt van het Broederschapshuis, voor hun Jaarvergaderingen (1948), Najaarsvergaderingen (1948, 1949) en Viermaandelijke vergaderingen (1946, 1948, 1951, 1952, 1953, 1956).

In de uitnodiging van de eerste bijeenkomst in 1946 staat: “Het Broederschapshuis” is *historische bodem en de gedachte aan zo veel goeds daar in het verleden ondervonden, zullen ons bepalen bij het ‘winnen van de toekomst’*.

Van de Quaker bijeenkomsten in het Broederschapshuis heb ik enkele foto’s in het archief teruggevonden.

Groepsfoto genomen tijdens de Jaarvergadering 8-9 mei 1948 in het Broederschapshuis. Let op de tekst boven de ingang. Oudere Vrienden zullen vele gezichten herkennen. Van de personen op deze foto zijn er nog drie in leven, te weten: Rien Buter Jr. (laatste rij links van het midden) en Jacobien & Pieter Ketner (zittend links vooraan).

Van de overledenen zijn er velen die bij mij dierbare herinneringen oproepen.

Ontluikende identiteit

Uit vluchtelingenwerk magazine | zomer 2019, ingezonden door Joke Hofman

Tekst Annemieke van der Pol; Fotografie Goedele Monnens

Haven van herkenning

De wieg van Ftoen stond in Irak, die van Gabriël in Nederland. Maar allebei werden ze geboren in een lichaam dat hun niet paste.

Opgroeïend in Nederland, had ik al een enorme worsteling achter de rug. Dat dacht ik tenminste, maar toen ik de verhalen hoorde van transgenders met een vluchtelingachtergrond bleek het nog veel erger te kunnen. In Nederland had ik ouders die mij steunden, een medische wereld die achter mij stond en de wet die meewerkte. Maar de vluchtelingen die ik sprak, moesten een leven lang hun identiteit verhullen.'

Veilige toeverlaat

Gabriël Bos werd geboren in een meisjeslichaam, maar identificeert zichzelf als man. Ftoen groeide op in Irak, als vrouw in het lijf van een man. In een land waar zelfs geen naam bestond voor wat ze al jaren heimelijk voelde. Ftoen: 'Het woord "transgender" bestaat niet in Irak. Alleen het woord "gay", hoewel daar meestal allerlei scheldwoorden voor worden gebruikt. Ik kon nooit precies duiden hoe ik me voelde. Pas na mijn vlucht ontmoette ik andere transgenders en kwam de herkenning.' Onder de indruk van zijn ontmoetingen met transvluchtelingen, door zijn werk als redacteur bij het magazine *Trans*, klopte Gabriël niet lang daarna aan bij het kantoor van Vluchtelingen-Werk in Zaandam. 'Ik heb vroeger veel steun gehad aan mensen die transgender zijn,' vertelt hij. 'Mensen in wie ik mij herkende. Misschien, zo hoopte ik, kan ik iemand zijn bij wie een ander zich veilig voelt.' In zijn werk als maatschappelijk begeleider ligt zijn kracht op het gebied van psychosociale en sekse gerelateerde kwesties. Daarom begeleidt hij in Zaandam alleen lhbt+* vluchtelingen, waar gemiddeld meer uitgenodigde vluchtelingen wonen met deze achtergrond.

Geroddel en geschimp

Ook Ftoen kwam anderhalf jaar geleden op uitnodiging van de overheid naar Nederland. Het leven had haar tot dat moment niet gespaard. 'Omdat ik op mannen val, wilden mijn vader en broers mij vermoorden. Met hulp van mijn

Gabriël (53)

Werkte jarenlang als docent en als productieleider van theatervoorstellingen. Gabriël wil het bewustzijn over (trans)genderidentiteit in Nederland vergroten.

moeder vluchtte ik uit Irak naar Libanon, waar ik samen met mijn toenmalige partner een nieuw leven probeerde op te bouwen. Maar ook daar konden we niet veilig over straat en was het leven hels. Nederland bleek onze redding, maar ik was doodmoe toen we hier aankwamen. Moe van het vechten en nog steeds erg bang.’ Zo gewend aan uitsluiting en geweld was Ftoen niet overtuigd dat het leven in Nederland anders zou zijn. Helaas bleek die angst niet volledig ongegrond. De buurt waar Ftoen een woning kreeg, was minder gastvrij dan gehoopt. ‘Op straat werd Ftoen beschimpt, en als ze haar burengroette werd er niets teruggezegd,’ vertelt Gabriël. ‘Ook in haar inburgeringsklas werd ze door medecursisten genegeerd en hoorde ze achter haar rug het gelach en geroddel. Ik wil dat Ftoen zich in Nederland veilig voelt en heb de situatie aangekaart op school. De klas werd erop gewezen dat iedereen welkom is en discriminatie verboden, maar helaas gingen de pesterijen door.’

Afgeveegde lippenstift

In het gemoedelijke huiskamercafé Bind in Zaandam vertellen Ftoen en Gabriël hun aangrijpende verhalen. De plek is belangrijk voor Ftoen, die hier een paar dagen in de week als vrijwilliger achter de bar werkt. Hier voelt ze zich veilig en is ze nog nooit uitgelachen.

Ftoen: ‘Het contact met mijn familie is verbroken. Ik heb alleen mijn moeder nog, en Gabriël, die altijd voor me klaarstaat. Gabriël zorgde ervoor dat ik een goede psycholoog vond, toen ik nachtmerries kreeg over mijn verleden. Hij hielp me bij het vinden van een fijne inburgeringsschool, en vond voor mij ook een kamer in een andere buurt. Ook meldde Gabriël mij aan bij de genderafdeling van het ziekenhuis en introduceerde me bij stichting TransAmsterdam, waar ik een goede vriendin heb leren kennen: Celine uit Jordanië. Zij heeft hetzelfde meegemaakt als ik.’

Gabriël: ‘In die eerste weken in Nederland durfde Ftoen niet naar buiten. Nu pakt ze steeds meer haar ruimte, ook in haar vrouwelijkheid. Ze koopt lippenstift, lakt haar nagels. Ze slaat haar eigen weg in en wordt minder afhankelijk van mij. Die ontwikkeling is prachtig om te zien. Ik bewonder Ftoen enorm. Ze luistert naar haar eigen ritme en bewaakt haar grenzen goed. Ik heb cliënten die in transitie zijn [de weg om fysiek van geslacht te veranderen, red.], maar Ftoen geeft aan die keuze nu nog niet te willen maken. Eerst wil Ftoen haar identiteit aan haar moeder vertellen, die ontzettend belangrijk voor haar is.’

Ftoen (27)

Werkte in Irak als advocaat en stond mensen bij in kwetsbare posities. In Nederland hoopt ze ooit haar beroep weer op te kunnen pakken.

Vrienden in het hele land

Maandvergaderingen, bijeenkomsten:

Noord en Oost Nederlandse
A'dam
Deventer
Driebergen
MiZuNed
Haagse
Breda/Helmond

Quaker Secretariaat:

Religieus Genootschap der Vrienden (Quakers).
tel.: 06 13700682, e-mail: secretariaat@deQuakers.nl.

Penningmeester Nederlandse Jaarvergadering:

Bankrek. NL65 TRIO 0212 3772 64 t.n.v. Rel. Genootschap der Vrienden - Quakers- te Amsterdam.

Quaker Bibliotheek:

Vossiusstraat 20, 1071 AD Amsterdam, open op afspraak 'Bibliothecaris: Marianne IJspeert, tel. 020-6125703 (06-12730475).

Quaker Literatuur:

Willem Furnée; Badhuisweg 149, 2597 JN 's-Gravenhage tel.: 070-3220544, e-mail: literatuur@Quakers.nu. Bankrek.: NL65 TRIO 0212 3772 64 t.n.v. Rel. Genootschap der Vrienden -Quakers-te Amsterdam. m.v.v. Quaker Literatuur.

Amsterdamse Maandvergadering:

Schrijver: Marianne IJspeert, W. de Zwijgerlaan 21-III, 1056JD Amsterdam tel. 020-6125703 e-mail: mijquak.1@online.nl Bankrek.: NL81 INGB 0004 9200 51 t.n.v. A'damse MV Quakers te Anna Paulowna.

Haagse Maandvergadering:

Schrijver: Anneke Spreij, e-mail: haagsevrienden@Quakers.nu.
Haagse Maandvergadering, Stadhouderslaan 8, 2517 HW 's-Gravenhage. tel. 070-3600621, Bankrek.: NL48 INGB 0001 8562 21 t.n.v. Haagse Vrienden, Quakers Den Haag.

Midden- en Zuid-Nederlandse Maandvergadering:

Schrijver: Els Ramaker, Prinses Marijkelaan 31, 4002AT Tiel, tel. 0344 606818/0636361350. email: els@ramaker.me. Bankrek.: NL67 TRIO 0197 6518 52 t.n.v. MZNMV Quakers.

Deventergroep:

Inlichtingen: Frieda Oudakker 0644794366, email: friedaoudakker@gmail.com.

Noord Oost Nederlandse Maandvergadering:

Schrijver: Kees Nieuwerth; Hoofdstraat 26; 9514 BE Gasselternijveen; k.nieuwerth@wxs.nl Bankrek.: NL12 INGB 0001 5908 95 t.n.v. N.O.N. MV Rel. Gen. der Vr. te Groningen.

Quaker Hulpfonds:

Schrijver vacature. Penningm: Johannes Borger, e-mail: johannes.borger@hotmail.com. Bankrek. is NL94 TRIO 0338 4113 64. t.n.v. Quaker Hulpfonds Religieus Genootschap der Vrienden, Quakers, te den Haag.

Vrienden voor Brussel (VVQREA):

Schrijver: Corien van Dorp, tel: 070-3867309. e-mail: vvqrea@gmail.com. Bankrek. NL93 TRIO 0391 2219 65 - t.n.v.: Vrienden van de Quakerraad te Helmond.

Vriendenkring:

Helaas moeten we per 1 jan. 2019 de abonnementsprijs van de Vriendenkring verhogen tot: €30,- voor Nederland en €45,- voor Buitenland (ook Europa). NL65 TRIO 0212 3772 64 t.n.v. Religieus Genootschap der Vrienden Quakers te Amsterdam met vermelding van 'Abonnement Vriendenkring'. e-mail: vriendenkring-redactie@gmail.com

Waar zijn Quakerbijeenkomsten?

Wijdingsamenkomsten in Nederland en België

Amsterdam	Iedere zondag 10.30	Vossiusstraat 20, Amsterdam, info: 020-6125703 e-mail: mijquak.1@online.nl
Antwerpen	Geen vaste tijdstippen	Info Jan Peeters tel.: 0032.15.24 75 10 e-mail : boekrijk@hotmail.com
Bennekom	Iedere zondag: 10.30-11.30 in de Commandeerij, Commandeursweg 44, 6721 ZM Bennekom	e-mail: els@ramaker.me Op de 2e zondag van de maand is er eerst een gesprek vanuit de stilte en daarna wijdingssamenkomst tot 11.30.
Brussel	Iedere zondag 11.00	Quaker House, Square Ambiorix 50, 1000 Brussel, tel.: 00.32.2.230 49 35
Den Haag	Iedere zondag 10.30 HapStilSnap 14 febr.	Stadhouderslaan 8, Den Haag. Kinderen zijn altijd welkom. Bij kennisgeving vooraf is er voor hen een aangepast programma. Info: tel. 070-3600621
Driebergen	Normaal iedere 3 ^e zondag, 10.30 in 't Haagje 1, Driebergen -Rijsenburg.	Onze kinderen verheugen zich op gezelschap! Voor informatie: 0648255846 of per mail: Quakers@marielke.nl
Deventer	3 ^e zondag 10.30 Gespreksavond: dinsdag 12 febr. 18.30.	In het Meester Geertshuis, Assenstraat 20, 7411JT Deventer. Inlichtingen bij Frieda Oudakker tel. 0644794366, e-mail: friedaoudakker@gmail.com
Gent	2e woensdag 20.00-22.00. 4e zondag 11.00-13.00.	In het zaaltje boven vzw Trafiek, aan Pierkespark in de Brugse Poort. (vooraf graag contact opnemen, Quakercirkels@gmail.com)
Groningen	2e en 4e zondag 10.30 In De Poort, Moesstraat 20, 9717JW Groningen, tel. 050-5712624	Kinderen zijn welkom! Graag tevoren doorgeven aan de schrijver: Kees Nieuwerth e-mail: k.nieuwerth@wxs.nl
Wijhe, bij Zwolle	Eerste zondag 10.30	Wim Balijon, tel.: 0570-597170 Slotpark 77, 8131 DW Wijhe. Graag aanmelden.
Zwolle	Wo 17 juli, 14 aug. en 11 sept. 18.00-20.30	Bij Marlies en Sytse Tjallingii, 06-23869715

Wijdingsamenkomsten op Afstand

Online meeting for worship: op tijdstippen rekening houdend met verschillende tijd-zones, bekendmaking op: Quakerworship.org

Quakers tegen haat tegen

Op vaderdag deden honderden mensen mee aan de mars om de Homestead gevangenis in Florida VS te sluiten, waar kinderen van migranten worden opgesloten.

Demonstranten tegen kinder gevangenissen. Geen kooien, geen muren.